

здійснювати індивідуальний підхід і широко використовувати індивідуальне консультування студентів, яке мотивує студента до самовдосконалення, стимулює його пізнавальні здібності та забезпечує реалізацію особистісних амбіцій.

Список використаних джерел

1. Буланова -Топоркова М.В. Педагогические технологии. Учебное пособие для студентов педагогических специальностей. / под ред. В. С. Кукушина. – Ростов н/ Д: Феникс, 2010.
2. Вища освіта України і Болонський процес: навч. посібник / за ред. В.Г. Кременя. Авторський колектив: М.Ф. Степко, Я.Я. Болюбаш, В.Д. Шинкарук, В.В. Грубінко. – Тернопіль, - 2004. – 384 с.
3. Докучаєва В.В. Проектування інноваційних педагогічних систем у сучасному інноваційному просторі: Монографія. – Луганськ : Альма-матер, 2005. – 304 с.
4. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології : Навчальний посібник. – К. : Академ-видав, 2004. – 352 с.
5. Жегус О.В. Інноваційна концепція сучасного науково-методичного забезпечення викладання маркетингу: зб. наук. праць за матеріалами наук.-практ. конф. 27 берез. 2009 р. / М-во освіти і науки України.– К. : Консорціум із удосконалення менеджмент освіти в Україні , 2009. – 138 с., С. 24 – 27.
6. Загвязинский В.И. Теория обучения: современная интерпретация : Уч. пособие. – М.: Академия, 2004. – 192 с.
7. Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи. Збірник наукових праць. Випуск 10./ під ред. В.М, Мадзігона. –К. : Інститут реклами, 2007. – 276 с.
8. Ромащенко І.В. Освітні інновації як основа формування професійної компетентності майбутніх маркетологів // Молодь і ринок. – 2009. – № 2(49). – С. 131-135.

The article focuses on the methodology of teaching students with using new technologies in studing process.

The methodology has been theoretically substantiated.

Key words: *innovation, technologies, competence, goals, creativeness, pedagogical process..*

УДК 37(09): 392.37-055.2

Сіренко М. В.

ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК ПЕДАГОГІЧНИХ ПІДХОДІВ ДО З'ЯСУВАННЯ СОЦІАЛЬНО- ТА КУЛЬТУРОТВОРЧИХ ФУНКЦІЙ МАТЕРИНСТВА

Стаття присвячена аналізу стану вивчення історичного розвитку педагогічних підходів до з'ясування соціально- та культуротворчих функцій материнства, визначено і охарактеризовано відношення до материнства в різні історичні періоди

Ключові слова: *материнство, соціальнотворчі функції, культуротворчі функції, історичний розвиток, педагогічний підхід.*

Материнство є однією з найбільш значущих, фундаментальних цінностей людини. Хвиля підвищеного інтересу до проблем материнства в сучасному соціально-гуманітарному, в тому числі, педагогічному знанні, багато в чому пояснюється розмиванням традиційного сприйняття жінки, її призначення і місця в культурі, що відбулося у ХХ столітті. Зростання теоретичного інтересу до феномену материнства визначається ще й тим, що втрачена змістовна

глибина в розумінні і сприйнятті материнства як цінності. Якісна зміна системи цінностей є однією з ознак кризи культури Новітнього часу. Для відновлення цінності материнства необхідно повернутися до витоків духовної та практичної культури, щоб, пройшовши знову весь шлях культурного осмислення материнства людством, знайти розуміння причин зміни його статусу і виявити його справжній стан і значення в культурі.

Тема материнства в останній час є об'єктом пильної уваги і вивчення багатьох наук: культурології, філософії історії, етнографії, педагогіки тощо.

Філософські аспекти даної теми представлені в роботах С. Аверинцева, І. Андрєєва, І. Бестужева-Лади, В. Бергум, С. Ваймана, І. Ільїна, М. Кагана, С. Климової, Ю. Лотмана, В. Раміх, О. Рябова. Автори розкривають метафізичні аспекти материнства, його глибинні філософсько-культурні смисли: материнство як форма виникнення Буття з Небуття, творче джерело людства, творіння особистості. Ці автори підкреслюють традиційні для жінки ролі на початковому етапі антропо-соціо-культурогенезу: продовжувачки роду, берегині вогнища, транслятора духовних цінностей.

Культурно-історичний аспект проблеми представлений у працях Ф. Арьеса, Е. Бадінтер, Л. Винничук, К. Естес, М. Мід, Н. Пушкарьової, Т. Рябової, С. Фатихова. Культурологами відзначається, що ставлення до материнства в процесі історичного розвитку людства змінювалося в залежності від уявлень про нього, що розповсюджені в даній конкретній культурі. У суспільній свідомості історично трансформувалися не тільки материнські установки, але і образ дитини. Відмова від материнства, нехтування дітьми та інші форми девіацій в материнській поведінці у тих чи інших формах завжди існували як виняток і супроводжувалися індивідуальним відчуттям провини, соціальним осудом або його відсутністю залежно від рівня культурного розвитку соціуму.

Останнім часом з'явилися і зовсім нові підходи до вивчення феномену материнства. Одним з них є гендерний підхід (К. Белогай, Л. Моз, В. Подосінов, О. Рябов), який характеризується розрізненням двох категорій: "стать" (або біологічна стать), як сукупність анатомо-біологічних особливостей чоловіка і жінки, і "гендер" (або соціальна стать), як сукупність уявлень про їх належні якості, систему культурних зразків, що регулюють соціальну поведінку чоловіків і жінок. В гендерній теорії материнство з'ясується як продукт розвитку соціуму. Прихильники гендерної концепції виключили тлумачення материнства як біологічного феномена, поставили знак питання поряд з визначенням "біосоціальний" і закликали своїх прихильників довести на конкретних фактах, що материнство, як, між іншим, і батьківство, – феномен суто соціальний. За словами Юлії Крістевої, відомого сучасного філософа, прибічниця сучасного західного фемінізму, материнство – це якраз і є той "початок, в якому найбільш виразно видно зіткнення Природи та Культури, яке переходить у конфронтацію".

Особливим змістом і значенням характеризуються педагогічні підходи до з'ясування соціального та культурного смислу материнства та шляхів формування материнської діяльності як особливої сфери компетенції кожної молодої особистості.

Мета статті – розкрити педагогічні погляди щодо соціально- та культуротворчих функцій материнства в різні історичні періоди розвитку суспільства.

На шляху історичного руху від сприйняття жінки як біологічної істоти, яка лише народжує дітей, до визнання високого соціального статусу матері та величезної цінності материнства для суспільства, опрацьовані різноманітні наукові підходи, зокрема педагогічні.

Отже, в епоху класичної Античності, спрямованої на формування ідеальної людини як основи могутньої держави, місія матері безумовно є складовою загальної системи соціальних цінностей. Проте сама жінка представлялася істотою нижчої природи, спеціально призначеної до біологічного продовження роду. Доброчесність жінки древньогрецький філософ Платон (427 – 347 р.р. до н.е) вбачав в умілому розпорядженні будинком і в слухняності щодо чоловіка [10, с. 554]. Арістотель (384 – 322/323 рр. до н.е) назвав жінку союзницею в народженні дітей і в житті взагалі. Від неї вимагалось насамперед бути гарною господинею і покірною дружиною,

головне ж – беззастережно визнавати верховну владу чоловіка, який був за своєю природою вище [3, с. 25-30]. Таким чином, материнство набуло забарвлення природної необхідності, народження дитини осмислювалось як данина суспільству для його зміцнення. Материнство розглядалося як закономірна реалізація біологічного інстинкту, а також як “соціальне замовлення” і культурна традиція. Материнські почуття і турбота були суто індивідуальною справою жінки, суворо обмеженою традиціями “чоловічої” культури. Античність заклала моральні норми регуляції поведінки, але не торкнулася сфери материнства, оскільки материнство не було сферою чоловічої регуляції.

У середньовічній культурі материнство сприймається запорукою земного благополуччя і спасіння душі жінки, як природне ество дітородних властивостей жінки. Ідея гріховності тілесного начала відсувала реальне материнство від святості, тоді як на духовному рівні материнство прирівнюється до центрального в християнській вірі Богородичного догмату. Видатний діяч доби Середньовіччя – Аврелій Августин (354 – 430 р.р. н.е.) наділяє Моніку якостями Богородиці [1, с. 54]. Шанування Пресвятої Діви Марії сформувався вже в IV столітті. Якості Богоматері переносяться і на жінку-матір, у результаті чого вона починає розглядатися як транслятор духовних цінностей, як земний посередник між Богом і дитиною. Таким чином, в середньовічній християнській думці материнство розглядається як шлях здобуття вищого сенсу буття для жінки і один із способів обожнювання людини взагалі.

В епоху Відродження функція продовження роду (материнство) уникає процесу знецінення в очах суспільства, однак турбота про дітей, материнська ласка і материнська любов самі по собі ніяк не виділялися, оскільки їх відносили до природної поведінки, яка сама собою є зрозумілою. Материнство було проявом матерії, фізіологічної сутності жінки, яке поза дітонародженням не мислилось. Труднощі, пов’язані з материнством, усвідомлювалися, приймалися як природні і закономірні. В обов’язки жінки входило ведення господарства і виховування дітей. Материнство було очевидною реальністю і соціальною цінністю поза часом. Італійський гуманіст Леон Батіста Альберті (1404 – 1472 р.р.) підтверджує цю ідею в трактаті “Про сім’ю”. Він пише, що діти в дитячому віці повинні знаходитися під наглядом матерів, “...Сей ранній вік нехай зовсім не знає рук батька, перебуваючи на руках матері” [9, с. 148]. Здатність до дітородіння, появу грудного молока в жінки, він вважає проявом розумності природи. Тому материнство набуває характеру інстинктивної поведінки, що приймається і підтримується суспільством.

Материнство, пов’язане з небезпекою і муками пологів та з труднощами виховання дітей, стає об’єктом роздумів гуманіста доби Відродження Еразма Роттердамського (1466 – 1536 р.р.). У трактаті “Про виховання дітей” Еразм Роттердамський висловлює ідею про необхідність материнського піклування як першої школи у справі виховання гідної людини. Материнська турбота у відношенні до дитини, на думку видатного філософа і педагога, повинна проявлятися як у допологовому (вагітність), так і в післяпологовому станах: “І ще навіть дитина не з’явилася на світ, а материнська турбота – на варті”. Тобто жінка повинна стежити не тільки за своїм раціоном але й за способом життя взагалі [9, с. 249]. Важливо відзначити, що сам акт народження для Еразма Роттердамського без подальшого виховання дитини робить жінку матір’ю лише наполовину. Таким чином, материнство за поглядом мислителя є поєднанням природних, соціальних і моральних форм діяльності. Проте в справі виховання мати грає саму незначну роль, а домінування батька є абсолютним.

Головною функцією жінки епохи Відродження є здатність керувати сім’єю. Обов’язком жінки є виношування та вигодовування дитини, догляд за нею, а також турбота про чоловіка. Але набагато більше значення надається веденню господарства. Материнство осмислюється вченими як природний стан жінки, біо-соціальна норма (поєднання фізіологічного і суспільного).

Якщо в попередні епохи культурні традиції століттями не змінювалися, то в Новий час уже впродовж життя одного покоління відбувалися істотні зміни в суспільстві і культурі в

цілому. Тема материнства теж набуває нових граней: вона стає об'єктом пильного вивчення педагогів, юристів, політичних діячів.

До жіночого питання звертається видатний британський філософ XVII ст. – Френсіс Бекон (1561 – 1626 р.р.). В інтерпретації Ф. Бекона, в жінці-матері переважає емоційне: “...Материнське почуття ніжніше і тонше” [4, с. 428]. Але разом з тим, серед виділених характеристик, притаманних матері: співчуття, жаль по відношенню до дітей, – переважають моральні якості. Філософ визначає значущу роль матері в суспільстві; а материнство не тільки як біологічну сутність жінки, але, перш за все, як явище духовне.

Зовсім інша інтерпретація материнства представлена в роботах англійського філософа-новатора XVII ст. Томаса Гоббса (1588 – 1679 р.р.). Цікавим є його роздуми про специфіку системи “мати-дитя”, оскільки у неї віддзеркалюється сутність материнства і ставлення суспільства до дітей. В інтерпретації Т. Гоббса, жінка в силу своїх природних дітородних здібностей набуває статусу матері як господиня своєї дитини. “Первісне панування над дітьми належить матері, і у людей, як і у інших тваринних істот, плід слідує за чревом”. Це природна приналежність, на думку мислителя, дає право жінці-матері або виховувати свою дитину, або позбавитися від неї, підкинувши дитя кому-небудь. Мислитель вважав, що жінка-мати має юридичні права на дитину як на частину власності: “Панування над дитиною належить тому, хто першим має над ним владу ...Той, хто тільки що народився, ...знаходиться під владою матері, ...і тому вона може на свій розсуд або виховувати його, або підкинути” [6, с. 366].

Також одним з перших, хто запропонував програму виховання дитини матір'ю з перших днів життя є видатний чеський педагог-гуманіст Ян Амос Коменський (1592 – 1670 р.р.). У праці “Материнська школа” він підкреслює, що “...ніяким чином не можна вибачити, якщо ...шляхетні та вельмишановні матері доручають своїх дітей негайно після народження безчесним, безбожним жінкам, а іноді навіть слабшого здоров'я, ніж самі, оскільки таким чином дорогоцінна дитина віддається в жертву ймовірній заразі, фізичній та духовній” [7, с 55]. Зауважимо, що за часів, коли писалися ці слова, традиції годувальництва та гувернерства набули поширення і необхідно було мати певну сміливість, щоб суперечити тогочасній традиції та суспільній думці. Педагог не залишив поза увагою той факт, що важливою є форма організації сімейного виховання з перших днів народження дитини, де головним вихователем виступає мати. Боротися з духовними негараздами можна в тому разі, коли формування дитини залежить від рівня розвитку особистості жінки взагалі та підготовленості до материнської ролі зокрема. Я. А. Коменський прокладав шлях до розуміння необхідності материнського виховання, наголошуючи при цьому на необхідності духовного розвитку жінки.

У XVIII столітті починає активно вивчатися питання про те, яке становище повинна займати жінка як у соціальних, так і в наукових прагненнях. Згадаємо погляди видатного французького мислителя Жана-Жака Руссо (1712 – 1778 р.р.). Він був першим, хто почав звертати увагу на початок кризи європейської культури, знаком якої стало для нього виродження материнства. Жінки “... перестали годувати своїх дітей, не хочуть їх народжувати...”. Ж.-Ж. Руссо зазначав, що “жінка створена для того, щоб подобатися чоловікові та бути покірною, вона повинна намагатися бути приємною чоловікові, а не кидати йому виклик”. Він зауважував, що слід обмежувати права жінки на особисту свободу, освіту. Презирливе висловлювання Ж.-Ж. Руссо “...Самець є самцем тільки в деякі хвилини, самка залишається самкою все життя...” [5, с. 185] підкреслює ставлення до жінки як до суто біологічної істоти та негативно відбивається на ідеях автора про можливості її соціального розвитку.

Незважаючи на такі переконання, Ж.-Ж. Руссо акцентував увагу на тому, що батьки народили дітей фізично, вони ж повинні народити їх ще і духовно. Він стверджував, що “нехай тільки жінки знову стануть матерями, а чоловіки скоро стануть батьками та чоловіками”. Тобто жінки виконуватимуть своє материнське призначення без допомоги годувальниць та вихователів. Але знову йдеться про призначення жінки бути тільки дружиною та матір'ю. Відмова від культури проходить крізь усі твори Ж.-Ж. Руссо. Дійсно, ми вбачаємо у його

концепції відмову від позитивного соціального впливу, який відбувається завдяки духовному та практичному розвитку суспільства, зокрема і культури материнства. Фактично, на наш погляд, він заперечував, що соціальне життя робить кожну людину особистістю. Не можна не зважати на значний жіночий соціальний потенціал, що поєднаний з потенціалом материнським. Але зростання самосвідомості жінок та їх прагнення до самореалізації в соціумі у добу Просвітництва вже визначилися як певні тенденції, і ніщо не здатне було зупинити рух до змін у їхньому соціальному становищі.

Очікуваною була публікація праць видатного швейцарського педагога Йогана Песталоцці (1746 – 1827 р.р.) “Як Гертруда навчає своїх дітей” та “Книги для матерів”. На противагу Ж.-Ж. Руссо, який стверджував, що дитину має виховувати фахівець на лоні природи, а не батьки, Й. Песталоцці твердить, що “перше навчання дитини ...завжди є справою почуття, справою серця, справою матері...”. Тому джерелом її морального та релігійного виховання є природні стосунки, що існують між матір’ю та її дитиною. Мати повинна бути й духовною матір’ю дитини [5, с. 201]. У такому твердженні відбивається необхідність виховання дитини в родині від самого народження для створення соціального індивіда, що передбачає також наявність власного соціального потенціалу матері для якісного виховання дитини.

Отже, педагоги вже побоювалися виходу жінок з-під тиску суто домашнього середовища та пропагували материнську роль на противагу самореалізації жінки як гідного члена соціуму. Вони не бачили ніякої можливості гармонійного поєднання цих двох жіночих ролей.

Процес засвоєння позитивних соціальних цінностей та їх подальше поширення матір’ю через своїх дітей порівнюють зі зведенням нової міцної будівлі. Тут справедливими є слова російського видатного хірурга, педагога Миколи Пирогова (1810 – 1881 р.р.): “Піклуючись про колиску людини, устанавлюючи ігри її з дитинства, навчаючи її вуста казати перші слова та перші молитви, жінки стають головними зодчими суспільства...”. Також М. Пирогов у статті “Питання життя” стверджував, що не слід навіть обґрунтовувати питання виховання та освіти жінок, оскільки воно постає само по собі, якщо ми маємо зростити людину самостійну, розумну, вольову з великим внутрішнім потенціалом [2, с. 456].

Російський педагог Костянтин Ушинський (1824 – 1871 р.р.) був першим з вітчизняних педагогів, хто практично обґрунтував необхідність вищої освіти для жінок. Педагог пропагував засвоєння нащадками соціальних цінностей заради гармонізації соціуму і подальшого впливу на формування суспільних цінностей. Він навчав цьому своїх вихованок (“смолянок”), які мали бути гідними матерями своїм дітям та передавати їм ці настанови. К. Ушинський був твердо переконаний, що кожна майбутня мати повинна добре знати рідну мову, володіти різноманітними знаннями про навколишні предмети і явища та елементарними уявленнями про педагогіку [12, с. 33]. Невипадково перша запропонована у Росії вища освіта для жінок була педагогічною, що також підтверджує зв’язок освіти жінки, а значить і підвищення її соціального статусу, з виконанням нею материнського призначення.

У ХІХ ст. багато видатних вітчизняних суспільних діячів, педагогів, психологів зверталися у своїх працях до вивчення проблем жіночої освіти та її впливу на реалізацію материнського призначення. Заслугове на увагу думка російського педагога, письменника, політичного діяча Михайла Михайлова (1829 – 1865 р.р.), який одним з перших усвідомив побоювання суспільства “відпустити жінку з дому”. У праці “Жінки, їх виховання та значення в родині та суспільстві” автор зазначав, що “не варто побоюватися, що при цілковитій свободі вибору жінка братиметься за те, що менш за все узгоджуватиметься з її природою, з материнськими обов’язками, які в певний час потребують... виключної її уваги” [2, с. 516]. Отже, можливість пошуку шляхів реалізації не суперечить якісному виконанню материнських обов’язків. Така постановка питання ніби розмежовує природну та соціальну функцію жінок, але водночас закликає до їх гармонізації. Розвиток особистості матері та розвиток особистості як майбутньої матері – справи пов’язані, але не тотожні. Проте якість виховання майбутніх поколінь залежить від обох складових жіночого соціального виховання.

У ті часи існували жінки, які намагалися брати активну участь у вирішуванні нагальних соціальних проблем, практично підтверджуючи можливість розвитку та реалізації соціального потенціалу жінок, які усвідомили власну гідність та намагалися створити умови для розвитку інших. Однією з них була видатний український педагог, організатор народної освіти Христина Алчевська (1841 – 1920 р.р.). Приклад нашої співвітчизниці, яка в 1862 році заснувала в Харкові недільну школу для жінок із бідних верств населення, свідчить про пробудження національної свідомості та соціальної активності інтелектуального авангарду українського народу, не останню роль у якому відігравали жінки. Це сприяло вихованню майбутнього покоління під впливом соціально позитивних цінностей, оскільки кожна з видатних жінок, незалежно від того, в якій галузі знаходила своє призначення (М. Вовчок, С. Ковалевська, Л. Українка та інші), створювала прецедент, який мав виховний вплив на широке коло жінок.

Тривали розробки стосовно материнської функції жінок, спроби поєднати їх з якісною вищою освітою. Той факт, що в суспільстві необхідно цілеспрямовано створювати умови для соціалізації жінки як матері, відзначила російський педагог Аделаїда Симонович (1844-1933 р.р.), котра акцентувала увагу на тому, що “матір, яка отримала найкраще виховання, не завжди може сягнути свого ідеалу у вихованні... Щоб жінка могла бути вихователем та матір’ю своїх дітей, хоча б до 3 років, потрібно їй до цього готувати, відкрити для неї ті знання, які від неї приховувалися, ...доки вона сама не буде активною – до тих пір жінка не повинна виховувати дітей, бо вона не здатна до цього” [2, с. 233]. Отже, ця цитата засвідчує, що вперше лише у ХХ ст. педагоги усвідомили, що навіть найкраще вихована дівчина не обов’язково стає в майбутньому доброю вихователькою своїх дітей. Уперше йшлося про спеціальну підготовку потенційної матері до виконання цієї ролі у складі цілісної системи освіти жінки. Навіть жінка, яка має вищу освіту, для того, щоб стати мамою, має спеціально готуватися, зокрема опанувати культуру материнства.

Якщо у ХІХ ст. було дискусійним питання щодо поєднання освіти та материнського призначення, то на початку ХХ ст. воно набуло ще більшої гостроти. Зазначалося, що жіноча освіта повинна стати підґрунтям материнства, оскільки материнство є підґрунтям для життя держави. Йшлося про суто практичну підготовку до виконання материнських обов’язків.. А для цього в соціумі повинні створюватися певні умови, які повинні сприяти підвищенню рівню культури материнства. На державному рівні провідні теоретичні та практичні діячі тих часів намагалися теоретично обґрунтувати участь жінки в суспільному житті.

Наприклад, обґрунтував необхідність переходу до нової державної системи соціального виховання, яке розумів як позасімейне виховання, що охоплює і жінок, видатний політичний діяч та мистецтвознавець Анатолій Луначарський (1875 – 1929 р.р.). Перший голова комісаріату народної просвіти вказував на існування протиріччя між працевлаштуванням жінки та вихованням дітей, наголошуючи на тому, що дитина не повинна виховуватися лише в родині. “...Ми запросимо жінку, яка вміє бути матір’ю в повному розумінні, яка не буде ходити на фабрику, яка буде отримувати шматок хліба саме за свою педагогічну роботу...”, – писав він. Це, безумовно, нагадує сучасний дитячий садок. Метою соціального виховання А. Луначарський вважав “виховати кожного для соціального суспільства та життя, а це означатиме – виховати гармонійно розвинуту індивідуальність” [2, с. 416]. У такому трактуванні автор поєднує соціальне та особистісне у вихованні, підкреслюючи, що лише за умов поєднання суспільного й індивідуального людина набуває перспективи особистісного розвитку. Але в системі соціального виховання, яка має таку мету, місце жінці-матері автор визначив лише на посаді виховательки в дитячому садку. Інші ж жінки повинні виконувати функцію будівників соціалістичного суспільства.

Інший аспект на проблеми материнства вбачається в поглядах видатного вітчизняного педагога Антона Макаренка (1888 – 1939 р.р.), який у праці “Книга для батьків” підкреслював: “Виховуючи дітей, нинішні батьки виховують майбутню історію нашої країни, а значить,

й історію світу”. Цим він акцентував увагу на взаємозв’язку поколінь та кардинальному значенні виховання для продовження повноцінного існування суспільства. У словах педагога: “Виховати дитину правильно і нормально набагато легше, ніж перевиховати” [8, с. 225] міститься істина виховного процесу як такого, що заздалегідь спрямований не на виправлення помилок, а на можливість завчасно піклуватися про умови соціуму, в яких відбувається просоціальний розвиток людини.

Особливу увагу хотілося б приділити видатному українському педагогу Василю Сухомлинському (1918 – 1970 р.р.), який постійно підкреслював у своїх працях соціальну значущість виховання готовності до материнства, як джерела формуючого потенціалу суспільства взагалі: “Ми вважаємо виключно важливим, щоб у школі панував культ матері. ...Усі перші джерела, перші найтонші корені морального розвитку дитини – у розумі, відчуттях, душевних поривах матері. Людина у своєму моральному розвитку стає такою, яка в неї мати...”. Доречно зауважити, що автор пропагує цінності материнства в школі, яка є однією з державних освітніх установ соціалізації дитини. Отже, значення цінності материнства вперше за багато років у ХХ ст. продекларовано на суспільному рівні. В. Сухомлинський звертав увагу, з одного боку, на підготовку батьків до виховних функцій: “Насамперед треба піклуватися про педагогічну культуру батьків”, з іншого, на надання вже дітям потенціалу гідного батьківства: “Дорогі батьки та матері, давайте виховувати у своїх дітей моральну готовність до материнства та батьківства” [11, с. 9].

У кінці ХХ – на початку ХХІ століття активізувалися соціальні та педагогічні дослідження щодо ролі материнського призначення, освіти та професійної підготовки, поєднання професійної зайнятості жінок та материнства (О. Аніщенко, Л. Єршова, Г. Литвинова, Т. Машика, І. Сталькова, Ф. Хорват, Ю. Хямяляйнен, Ю. Якубова та інші). Інтенсифікувалися дослідження соціального становища жінки в Україні.

Отже, на шляху історичного руху від сприйняття жінки як біологічної істоти, яка лише народжує дітей, до визнання високого соціального статусу матері та цінності материнства для суспільства, наукові підходи, зокрема педагогічні, зазнавали різноманітних трансформацій. Зазвичай прогресивні ідеї не сприймалися широким соціальним загалом, але з плином часу вони підтверджувалися історично і реалізовувалися. Трансформації наукової думки стосовно соціального статусу жінок та материнського виховання відбувалися у суперечливих формах. З часом значущість материнського виховання визнала більшість теоретиків, пов’язаних з педагогікою. Думки коливалися від традиційного надання жінці суто домашньої ролі, обмеження її функціями дітонародження й догляду за господарством до прогресивних поглядів стосовно залежності якості виховання дітей від соціального розвитку самої жінки та обґрунтування методів її підготовки до материнства. Проте, якщо порівнювати педагогічні погляди щодо материнства у різні історичні періоди, то можна зазначити, що на сьогодні материнському вихованню не приділяється такої уваги, яка би відповідала вимогам часу. Можливо, це є одним із факторів поглиблення демографічної кризи, яку ми зараз спостерігаємо.

Список використаних джерел

1. Августин Аврелий. Исповедь / Аврелий Августин. – М. : Азбука. Азбука-Аттикус, 2011. – 335 с.
2. Антология педагогической мысли народов СССР / [сост. П. А. Лебедев]. – М. : Педагогика, 1989. – 580 с.
3. Аристотель. Политика: в 4 т. / Аристотель; [пер. с древнегреч.; общ. ред. А. И. Доватура]. – М. : Мысль, Т 4 – 1987. – 830 с.
4. Бэкон Ф. О достоинстве и приумножении наук: в 2 т. / Ф. Бэкон; [общ. ред. и вступ. статья А. Л. Субботина]. – М. : Мысль, Т 1 – 1977. – 567 с.
5. Величие здравого смысла. Человек эпохи Просвещения / [Текст]. – М. : Просвещение, 2002. – 287 с.

6. Гоббс Т. Основы философии: в 2 т. / Т. Гоббс; [пер. с лат. и англ.; сост., ред. изд., авт. вступ, ст. и примеч. В. В. Соколова]. – М. : Мысль, Т 1 – 1989. – 622 с.
7. Коменский Я. А. Материнская школа / Я. А. Коменский. – М. : Государственное учебно-педагогическое издательство Министерства просвещения РСФСР, 1947. – 148 с.
8. Макаренко А. С. Книга для батьків / А. С. Макаренко. – К. : Радянська школа, 1980. – 328 с.
9. Образ человека в зеркале гуманизма: мыслители и педагоги эпохи Возрождения о формировании личности (XIV - XVII вв.) / [сост., вступ, статья и коммент. Н. В. Ревякиной, О. Ф. Кудрявцева]. – М.: Изд-во УРАО, 2007. – 400 с.
10. Платон. Законы / Платон. Государство; Законы; Политика. – М. : Мысль, 1998. – 798 с.
11. Сухомлинский В. А. Родительская педагогика / В. А. Сухомлинский. – Новосибирск : Зап. – Сиб. кн. изд-во, 1985. – 221с.
12. Ушинский К. Д. Избранные педагогические сочинения: в 2 т. / К. Д. Ушинский. – М. : Педагогика, Т 1 – 1974. – 560 с.

Article is devoted to the analysis of the study of the historical development of pedagogical approaches to determine the social and cultural functions of the motherhood, defined and characterized relations to motherhood in different historical periods

Key words: *motherhood, social functions, cultural functions, historical development, pedagogical approach.*

УДК 37.091.12.011.3-051(477.62)“18/19”

Татаринов. С.Й., Бойко Р.О.

ВИДАТНІ ПЕДАГОГИ БАХМУТА У ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ СТ.

Уперше вивчені постаті відомих викладачів мови та літератури Бахмутського духовного училища Ф.І.Вартмінського, В.А.Смирнитського, майбутнього видатного археографа та музейника України Є.Й.Сіцинського, поета М.Ф.Чернявського, дослідника історії та етнографії Донеччини Л.М.Гайового, вчителя Реального училища та видавця журналу «Проблески» О.Л.Кобалєвського.

Будь-які відомості, дослідження про визначних педагогів Донеччини, які працювали у дорадянські часи, повністю відсутні у педагогічній літературі.

Царський уряд приділяв велику увагу системі православної освіти та підготовки священників [1].

Майже у кожному повіті створювалися духовні училища, духовні семінарії в губернських містах [2].

У стінах Бахмутського духовного училища, заснованого у А.В.Лисенковим у 1841 р., працювали доволі талановиті викладачі[3].

Вартмінський Феодосій Іванович був сином протоієрея, працював 4-м вчителем з 14 серпня 1863 р., викладав російську мову, церковний статут та нотні співи. Працював до 3 травня 1869р. Був священиком Благовіщенської, Троїцької церков Бахмута, законовчителем нижнього відділення повітового (міністерського) училища. Отримував спочатку 128 р 70 к., потім 276 р. на рік. Колишні учні та викладачі відзначали – «Вартмінский был человек даровитый, хорошо образованный, начитанный, толково знавший свой предмет и правильно преподававший, был один из наиболее деятельных преподавателей училища. Ученики особенно любили и уважали его за ласковое обращение с ними...Для большего удобства учеников Вартминский закупал нужные учебные книги и потом продавал ученикам по удешевленной цене...дарил ученикам или же одолжал для временного пользования учебные пособия». З метою допомоги